

κλίναντες τούντεῦθεν ὑπὲρ τοῦ τὸ μέγα καὶ περιφανὲς κατόρθωμα τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως συντελέσαντος, ἐγκατέλιπον αὐτήν.

Οὕτως ἔγνω ἡ παποσύνη νὰ διασώσῃ ἐκ τοῦ δεινοῦ σάλου τοῦ μακροχρονίου δυτικοῦ σχίσματος πλήρη καὶ ἀπαρμειώτα τὰ ἑαυτῆς προνόμια, ἐλάχιστον δὲ διέφερεν αὐτῇ ἂν ἡ ἔνωσις, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐξεδιάσθη, ἐναυάγησε τέλεον ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἀνατολικῶν καὶ τῶν σλαυικῶν λαῶν.

Τοιοῦτον ἐν συνόψει τὸ σοφὸν πόνημα τοῦ πρώην ἐξόχου καθηγητοῦ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, διαπρεποῦς δὲ διπλωμάτου καὶ νῦν συνετοῦ καὶ ἐμπείρου διοικητοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, τοῦ ἀληθῶς λαμπρύναντος τὰ ἀξιώματα ἅπερ ἀλλεπαλλήλως περιεβλήθη τόσον ἐπαξίως.

Ἡμεῖς δὲ, οὐδὲν ἄλλο προθέμενοι ἢ νὰ παράσχωμεν εἰς τοὺς πολυπληθεῖς ἀναγνώστας τοῦ καλοῦ Ἀπόλλωνος εἰκόνα μικρογραφικὴν μὲν, ἀλλ' ἀκριβῆ, ἔργου δοκιμωτάτου, λαμπροῦ μνημείου τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἀποτίθεμεν τὸν κάλαμον, ἀπονέμοντες μὲν τῷ κλεινῷ συγγραφεῖ τὸν ὀφειλόμενον φόρον βαθυτάτου σεβασμοῦ, εὐχόμενοι δὲ ἵνα καὶ δι' ἄλλων ἐτι ἔργων πλουτίσῃ καὶ λαμπρύνῃ τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν. (τέλος)

Δ. ΠΕΤΡΙΓΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΕΙΣ ΜΟΣΧΑΝ

ΤΑΣΕΙΔΙΟΝ ΕΝΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ὑπὸ Α. Ν. ΣΒΟΡΟΝΟΥ.

(Συνεχ. ἴδε προηγούμε. φύλλον)

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εὐρίσκετο ἐν Ῥώμῃ πτωχὴ Ἑλληνὶς ταλαιπωρουμένη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ II. Ἦτο ἡ τελευταία τῶν Παλαιολόγων, Σοφία ἡ Βυζαντίς. Ὁ τῆς Μόσχας μέγας δούξ, ἐν ἡλικίᾳ ἤδη ὧν ὅπως συγγενεὺς μετὰ τινος τῶν πλησιοχώρων πριγκήπων ἢ δυνάμενος, ὡς οἱ προκατόχοί του, νὰ ἐκλέξῃ μετὰ τῶν τριακοσίων ὠραιωτάτων παρθένων τῆς Ῥωσσίας, τῶν συνηγμένων ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ νέου Ἀσσυέρου, διέταξε νὰ τῷ ἐξαποστείλῃσιν τὴν ἐξόριστον ταύτην τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθηκατὰ προτίμησιν πάσης ἄλλης. Αὕτη τῷ ἐκόμισεν ὡς προῖκα τὸν αὐτοκρατορικὸν ἀετὸν, τὸν ὁποῖον ἐπέθηκε πάραυτα ἐπὶ τοῦ διαδήματός του εὐλογώτερον τοῦ πατριάρχου τοῦ Φαναρίου. Εἶναι γνωστὸν πῶς ἡ ἱστορία ἐξετίμησε τὴν ιδεώδη ταύτην προῖκα.—Βεβαίως, δὲν ἦσαν μέτρια πνεύματα οἱ μονάρχαι ἐκεῖνοι οἱ σπεύροντες οὕτω τὸν σπὸρον τῶν μεγάλων σχεδίων τοῦ μέλλοντος. Βλέπει τις συχνάκις ἐν τῷ ἀγίῳ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλῳ τοῦ Κρεμλίνου (τὸν ἅγιον Διονύσιον τῶν πριγκίπων τῆς Μόσχας) χωρικοὺς ἀσπαζομένους εὐλαβῶς τὸν ἐλάτινον σαρκοφάγον, ἐνθα ἀναπαύεται ὁ τρομερὸς Τσάρος ὁ

προξενήσας εἰς τοὺς πατέρας τῶν τοσοῦτον ἰδρωτὰ αἵματος. Ἐν τῇ ἀσυνειδήτῳ ταύτῃ εὐλαβείᾳ, ὁ φιλόσοφος ἀνακαλύπτει ὁμιχλῶδες ἐνστικτὸν τῆς δικαιοσύνης τοῦ λαοῦ. λέγει καθ' ἑαυτὸν, ὅτι ἐνώπιον τῆς ἱστορίας τὸ σέβας τῶν πτωχῶν τούτων ἀνθρώπων ἔχει δίκαιον ἀπέναντι τῶν ἀρῶν τῶν προγόνων τῶν.

Εἶναι γνωστὸν πῶς ἐν ταῖς Ῥωμαλαίαις ταύταις βασιλικαῖς γενεαῖς, τὸ αἷμα ἐξαντλεῖται καὶ στερεῖται ἀκαριαίως. Ὁ τρομερὸς εἶχε κτυπήσει διὰ τῆς λόγχης του ἐν στιγμῇ ὀργῆς, τὸν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν του· ὅτε δὲ ἀπέθανε καὶ οὗτος κατὰ τὸ 1584, ἀφῆκεν ὡς διάδοχον καχεκτικὸν καὶ ἀνάπηρον τέκνον, τὸν Θεόδωρον Ἰβάνοβιτς, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου ἐπερατώθη ἡ ἱστορία ἣν διηγούμεθα. Ὁ Θεόδωρος ἦτο μοναχὸς πλανώμενος ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὑπεξέφευγε δὲ λαθραίως ὅπως διέλθῃ τὰς ἡμέρας του μετὰ τῶν μοναχῶν ἐν τῇ Μονῇ τῶν θαυμάτων. Ἡ μεγίστη ἐνσυχολήσις του ἦτο νὰ ψάλλῃ ἐν τῷ χορῷ τὰς μακρὰς λειτουργίας, καὶ ἡ μεγίστη εὐχαρίστησις του ἦτο νὰ κρούῃ τοὺς κώδωνας μετὰ τῶν σκευοφυλάκων. Ἀνίκανος, πρῶτος, καὶ εὐσεβής, ὁμοιάζει πρὸς τινὰ τῶν ἡμετέρων τελευταίων Μεροβιγγιανῶν, ἀποπλανηθέντα ἐν τῷ XVI αἰῶνι τῆς Ρωσσίας. Εὐτυχῶς δ' ὅμως διὰ τὸ ἔργον τῶν πατέρων του κινδυνεῦον ἐν τοιαύταις χερσὶν εὐρέθη παρ' αὐτῷ αὐλάρχης ἐν ὅλῃ τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως, ἣν ἡ ἡμετέρα ἱστορία ἀφιέρωσεν εἰς τὸν τίτλον τοῦτον, ὁ Βόρης Γοδουνώφ ὑπῆρξεν ὁ φίλος καὶ ὁ ὑπουργὸς Ἰβάν τοῦ IV, εἰς τῶν μόνων μεγάλων βογιάρων ὧν τινων ἐφείσατο ὑπεσκέλισε τὸν ἀσθενῆ υἱὸν τοῦ κυρίου του νυμφεύσας αὐτὸν μετὰ τῆς ἀδελφῆς του Εἰρήνης, καὶ ἐνήσκησεν ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοδώρου, ἐπιφυλλαττόμενος νὰ περιβληθῇ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ στέμμα τῶν Μονομάχων. Ἡ ἱστορία κατέλιπεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Βόρης κηλὶδα αἵματος, καὶ ἡ Ῥωσσία οὐδέποτε τῷ ἐσυγχώρησε τὸν μυστηριώδη φόνον τοῦ μικροῦ Δημητρίου, τελευταίου βλαστοῦ τῶν Ἰβάν, τοῦ φράττοντος εἰς τὴν φιλοδοξίαν του τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου. Ἐν τούτοις ὁ ὑπουργὸς ἐξηκολούθησε διὰ κραταιὰς χεῖρὸς τὸ ἔργον τῶν μεγάλων Τσάρων, συνεκράτησε τὴν Πολωνίαν καὶ Σουηδίαν, ἐξησθένισε παντελῶς τοὺς Ταρτάρους, καὶ ἐταπείνωσε τὴν συνταρασσομένην ἀριστοκρατίαν· αἱ στρατιαί του ἐπεφάνησαν ἐν Περσίᾳ, οἱ δὲ ἀρχιτέκτονες του ἀνωκοδόμησαν τὴν πυρποληθεῖσαν Μόσχαν. Δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν διὰ τῶν εἰρηνικῶν ιδεῶν ἡμῶν τοῦ κανονικοῦ δικαίου τὸ δαιμόνιον τοῦτο πνεῦμα τοῦ XVI αἰῶνος, τὸ κρυφίνον ἢ βίαιον ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, καὶ τὸ ὁποῖον ἀναπαρίστα ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Βοργιῶν καὶ τῶν Φαρνέζων τὸν Μακιαβέλην καὶ Ὀλιβαρές, τὸν Φίλιππον τὸν II, καὶ τὸν Κάρολον τὸν IX. Οὐχὶ βεβαίως εἰς τὸν Μοσχοβιτικὸν πολιτισμὸν, μόλις τὴν προτεραιάν ἐξελθόντα τῆς βαρβαρότητος, καὶ ἀποτελούμενον κατὰ τὰ δύο τρίτα ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Βυζαντινῶν, ὀφείλομεν νὰ ἀναμένωμεν νὰ ἴδωμεν μετριαζομένας τὰς τερατώδεις φύσεις τῆς ἐποχῆς ταύ-

της· πρέπει μᾶλλον νὰ ἐκπλαγῶμεν ἀνακαλύπτοντες ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γοδουνῶφ τὰς μᾶλλον ἀνάνδρους ἐμπνεύσεις τῶν συγχρόνων του πολιτικῶν ἀνδρῶν. Καὶ αὐτὸς ὡσαύτως κατάρθωσε νὰ συνδυάσῃ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὰ συμφέροντα τοῦ μέλλοντος πρὸς τὰ τῆς φιλοδοξίας του· ὥς ὁ Ἰβάν ὁ III, ὠνειροπώλησε πιθανὸν μεγάλα σχέδια, καὶ θέλομεν ἀνακαλύψει τὴν ἀπόδειξιν τούτου, ἀναλαμβάνοντες τὴν σειρὰν τῆς διηγήσεως ἡμῶν.

Ἐν τῇ ὑπομονητικῇ πορείᾳ αὐτοῦ πρὸς τὸν θρόνον ὁ Βόρνης ἐζητεῖ πρὸ παντὸς νὰ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ κλήρου, παντοδυνάμου ὁδηγοῦ τῆς κοινῆς γνώμης. Εἶχε καλέσει εἰς τὸν πρωτεύοντα θρόνον τῆς Μόσχας ἐν τῶν πλασμάτων του, τὸν γηραιὸν Ἰωβ τὸν Ῥοστοβίου. Οἱ μητροπολίται ἢ οἱ ἱεράρχαι τῆς Ῥωσσίας εἶχον παρακολουθήσει τὴν τύχην τῶν Μεγάλων Δουκῶν ἐν μέσῳ τῶν διαδοχικῶν πρωτεύουσιν αὐτῶν, ἐκ τοῦ Ἀγίου Κιέβου εἰς Βλαδημήρ, καὶ, τελευταῖον, ἐκ τῆς Βλαδημήρ εἰς Μόσχαν· ἀλλ' ὁ ἀνώτατος ἀντιπρόσωπος τῆς Ῥωσσιακῆς ἐκκλησίας δὲν ἦτο καὶ ἀρχηγὸς αὐτῆς. Ἀπλοῦς μόνον ἐπίσκοπος ἦτον, ὑπαγόμενος εἰς τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ὑπάτον ποιμένα τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Ὁ Γοδουνῶφ συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ θραύσῃ τὸν ὀχληρὸν τοῦτον δεσμόν, ταπεινωτικὸν σχεδὸν ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ διάδοχοι τοῦ Χρυσοστόμου ἐδέχοντο τὸ ἀξίωμα ἐκ τῶν σουλτάνων· ἐννόησεν ὅτι ἐξασφαλίζον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐθνικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐγκαθιδρύων πατριάρχην ἀνεξάρτητον παρὰ τῷ τσάρᾳ ἀπέναντι πατριαρχῶν αἰχμαλωτῶν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἀπίστων, θὰ εἴλκεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Μόσχαν ἅπαντα τὸν χυμὸν τοῦ ὀρθοδόξου κορμού. Ἡ μετατόπισις αὕτη τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως ὥφειλε νὰ ἀποτελειώσῃ τὴν μεταβίβασιν τῆς βυζαντινῆς κληρονομίας, τῆς ἀρξαμένης διὰ τοῦ συνοικεσίου Ἰβάν τοῦ III καὶ τῆς Σοφίας Παλαιολόγου. Ὁ εὐσεβὴς Θεόδωρος ἀπεδέξατο θερμῶς τὰ τοῦ ὑπουργοῦ του σχέδια. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς βασιλείας του Βλαγῶφ τις ἀπεστάλη παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ὅστις ἤτο κομιστὴς δώρων καὶ καλῶν λόγων διὰ τε τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς δύο ρώσους διακόνους, οἵτινες ἐσπούδαζον ὡς ἔθος τὴν Ἑλληνικὴν θεολογίαν ἐν τῷ Φαναρίῳ. Εἶναι ἄγνωστον ἂν ὁ πρέσβυς Βλαγῶφ ἤρξατο ἐπισήμως τῶν διαπραγματεύσεων ἢ προετοίμασεν ἀπλῶς τὸ ἔδαφος· ἀλλὰ δύο ἔτη βραδύτερον, κατὰ τὸ 1586 ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς Μόσχαν μεταβάσεως Ἰωακείμ τοῦ Ἀντιοχείας ὁ Θεόδωρος προσεκάλεσε τὸ συμβούλιον αὐτοῦ καὶ ὠμίλησε καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Γοδουνῶφ ὡς ἐξῆς. «Τῇ θεῇ βουλῇ καὶ διὰ τὰς ἀμαρτυρίας ἡμῶν οἱ τε πατριάρχαι καὶ οἱ λοιποὶ ἱεράρχαι» τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἐτήρησαν ἐκ τῶν ἀξιωματῶν αὐτῶν ἢ τὸ ὄνομα μόνον; καὶ ἐστερήθησαν πάσης ἐξουσίας· ἡ χώρα ἡμῶν» διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Κυρίου εἶναι ἰσχυρὰ καὶ κραταιὰ· «δὲν» ὅθ' ἐέλω, ἂν ὁ θεὸς τὸ ἐπιτρέπῃ, καὶ ἐὰν αἱ ἱεραὶ γραφαὶ δὲν» τὸ ἀπαγορεύουσι, νὰ ἰδρῶσιν ἐν Μόσχᾳ ἀνώτατον πατριαρχικὸν θρόνον· ἂν εὐρίσκῃται τοῦτο πρέπον δηλώσατέ το».

Ὁ κλῆρος καὶ οἱ εὐγενεῖς ἐπεδοκίμασαν τὸ σχέδιον τοῦ Τσάρου, προσθέτοντες ὅτι θὰ ἦτον ὠφέλιμον νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ συγκατάθεσις ἀπάσης τῇν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας «ἵνα μὴ» οἱ Λατίνοι καὶ ἕτεροι αἰρετικοὶ, οἵτινες γράφουσιν ἐναντίον» τῆς ἀγίας ἡμῶν πίστεως, λέγουσιν ὅτι ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἰδρύθη ἐν Μόσχᾳ διὰ μόνης τῆς θελήσεως τοῦ Τσάρου». Ἐγνωστοποίησεν τῷ Ἰωακείμ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ εὐσεβοῦς Θεόδωρου, καὶ ὁ ἱεράρχης οὗτος, ὅστις ἐπέστρεψε πλήρης δώρων, ὑπεσχέθη νὰ ἀνακοινώσῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἀγίαν Ἑλληνικὴν Σύνοδον.

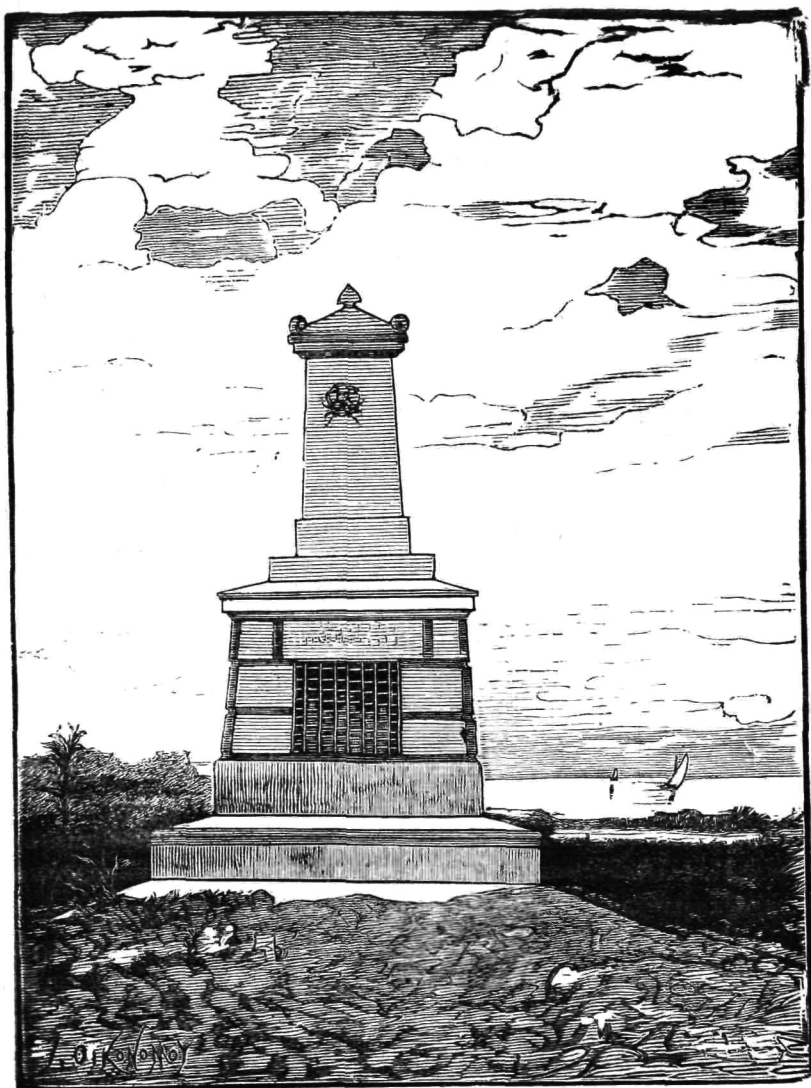
Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1587 ἀφίκετο εἰς Ῥωσίαν Νικόλαός τις δι' οὗ ἔμαθον ὅτι οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀντιοχείας προσεκάλεσαν τὴν σύνοδον καὶ συνεβουλεύθησαν ἐγγράφως τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἐμελλε νὰ ἀποσταλῇ εἰς Μόσχαν μεθ' ὁδηγίων ἀφορωσῶν τὸ ζήτημα τοῦ πατριαρχείου, ἀλλ' ὁ Βόρνης ματαίως τὸν ἀνέμενε. Γνωστὸν μετὰ πόσης λελογισμένης βραδύτητος προβαίνουσιν ἐν τοιούτοις ζητήμασι τὰ ἐκκλησιαστικὰ γραφεῖα, ὑπομονητικὰ ἀναμφιβόλως καθ' ὅσον ἤξεύρουσιν ἢ φρονοῦσιν ὅτι εἶναι αἰώνια· ἐὰν τὸ μυστήριον τῶν βραδυτήτων τούτων ἀπόλλυτο, θὰ ἐπανευρίσκετο ἀφεύκτως μεταξὺ Πύλης καὶ Φαναρίου. Μαντεύεται ἐντούτοις εὐκόλως ὅτι τὸ Μοσχοθητικὸν σχέδιον ἐγένετο δεκτὸν ψυχρῶς παρὰ τῶν ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ζηλοτυποτάτων φυλάκων τῶν ἀρχικῶν προνομιῶν αὐτῶν· ἀλλὰ δὲν ἦτον εὐκόλον νὰ ἀπαντήσωσι διὰ ῥητῆς ἀρνήσεως πρὸς τὸν Τσάρον, τὸν πατέρα πασῶν τῶν κοσμικῶν χαρίτων, καὶ ἀντιπαρῆλθον τὸν σκόπελον διὰ τῆς ἀναβολῆς. Ἐκτοτε οὐδεὶς λόγος ἐγένετο περὶ ἐπισήμου ἀπεσταλμένου τῆς συνόδου. Τούτων οὕτως ἐχόντων οἱ βογιάροι τοῦ Σμόλενου ἀνήγγειλαν εἰς Μόσχαν κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1588 τὴν ἐν τῇ πόλει των παρουσίαν σεβασμίου ὁδοιπόρου, προερχομένου ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τοῦ Τούρκου χριστιανικῶν χωρῶν. Οὗτος ἦτον ὁ ἡμέτερος ἱεράρχης, ὅστις εἰσῆρχετο εἰς Ῥωσίαν ἐν εὐτελεστάτῃ ἀποσκευῇ ὀλίγον τυχοδιωκτικῆς, ὡς διηγῆθημεν ἀνωτέρω.

Ἡ αὐτοκρατορία ἦτον ἤδη μεγάλη, πλὴν οἱ σπουδαιότητός τινος ταξειδιῶται δὲν εἰσῆρχοντο τότε ἐν αὐτῇ χωρὶς νὰ ἐγείρῃσι τὴν προσοχὴν ἀστυνομίας περιεργαζομένης τὰς τε πράξεις καὶ τὰ διαθήματα αὐτῶν. Ἀπῆντησαν ἐκ Μόσχας καὶ διὰ τόνου αὐστηρᾶς ἐπιπλήξεως πρὸς τοὺς βοεβόδας τοῦ Σμόλεσκ. «Θὰ ἀποφεύγῃς εἰς τὸ μέλλον νὰ ἦσθαι τόσο» ἀμελεῖς· οὐδεὶς ἀπεσταλμένος, οὔτε οὐδὲν ἕτερον πρόσωπον ὀφείλει νὰ ἐμφανίζῃται ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ ἐδάφους σας,» χωρὶς νὰ εἰδοποιώμεθα πάραυτα.» Συγχρόνως ὁ Τσάρος ἐγγραφὴ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Σμόλενοκ. «Ἄν ὁ πατριάρχης ζητήσῃ παρὰ τῶν βοεβόδων νὰ δεθῇ ἐν τῷ ναῷ τῆς» παναγιωτάτης θεομήτορος, ἐπιτρέπομεν νὰ τὸ πράξῃ. Θὰ» φροντίσῃς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅπως ὁ ῥηθεὶς νὰὸς διακοσμηθῇ κοσμίως, καὶ προσέλθῃ ὁ λαός, ὅπως γένην ἐν αὐτῷ

»μεγάλη συνάθροισις ἀρχιμανδριτῶν, ἡγουμένων καὶ ἱερέων, ἡθὰ πορευθῆς εἰς προὔπαντησιν τοῦ πατριάρχου, καὶ θὰ τῷ ἡποδώσης ἐπακριβῶς τὰς αὐτὰς τιμὰς καὶ τὸ σέβας, ἅτινα ἡσυνειθίζεις νὰ ἀποδίδῃς εἰς τὸν ἡμέτερον μητροπολίτην.» Ὁ ἀπόστολος ὁ ἐπιφορτισθεὶς ὅπως πορευθῇ εἰς προὔπαντησιν τοῦ Ἱερεμίου καὶ τὸν συνοδεύσῃ ἔλαθεν ὡς ὁδηγίας «νὰ μάθῃ μετὰ τίνος προθέσεως ὁ πατριάρχης ἐπορεύετο πρὸς τὸν Τσάρον, ἂν κατεῖχε νῦν τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ἂν ἕτερος τὸν κατεῖχεν ἀντ' αὐτοῦ· ἂν ἐταξείδευε μόνον

ὅπως συλλέξῃ ἐλέη, ἢ ἂν ἦτο ἐπιφορτισμένος ἐντολὴν τινα διὰ τὸν Τσάρον παρὰ τῆς Ἀγίας Συνόδου.» Αἱ ὁδηγίαι διέταττον νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐν παντὶ πρὸς τὸν ἱεράρχην τὴν ἐθιμοταξίαν τὴν ἰδιάζουσαν πρὸς τὸν μητροπολίτην τῆς Μόσχας. Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ἀποδεικνύει σαφῶς ὅτι τὸ ταξείδιον τοῦ Ἱερεμίου δὲν ἦτο ἀπόρροια προηγουμένης συνεννόησεως.

((ἀκολουθεῖ,))

Τὸ ἐν Φαλήρῳ μνημεῖον τοῦ στρατάρχου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ